

С.Саннікова, старший викладач

А. Бугайов, студент

Державний університет «Житомирська політехніка»

ФОНЕТИЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ АКЦЕНТУ В МІЖМОВНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Питання акценту в контексті міжкультурної комунікації та мовної компетентності давно перебуває в полі зору фахівців із лінгвістики, психолінгвістики, фонетики та мовної педагогіки. Акцент, з погляду сучасної лінгвістики, визначається як специфічна вимова іноземної мови, зумовлена артикуляційною базою рідної мови, або ж як сукупність діалектних ознак, що не відповідають літературній нормі.

Акцент- своєрідне вимовляння звуків нерідної мови, зумовлене артикуляційною базою рідної мови (іншомовний акцент), або сукупність особливостей вимови, характерних для певного діалекту й не властивих літературній мові, зумовлена не досконалим володінням її нормами (діалектний акцент). З визначення випливає, що акцент зумовлений артикуляційною базою рідної мови. Чи можна позбутися акценту протягом вивчення іноземних мов? Артикуляційна база кожної мови формується з дитинства та має стійкий характер. Вона включає набір звуків, типову інтонацію, ритміку мовлення, позиції органів артикуляції. Під час вивчення іноземної мови носій іншої фонетичної системи часто проєктує рідні артикуляційні навички на нову мову, що і створює акцент.

З біологічної точки зору, індивідуальні особливості людини не мають вирішального значення для формування акценту. Визначальним чинником є ступінь фонетичної адаптації до нової мови. З точки зору біології - людина це індивід, який є неповторним. Тобто люди відрізняються один від одного, але ці відмінності не впливають на вимову. На вимову, судячи з визначення, впливає рідна мова. Коли людина говорить іноземною мовою з акцентом, це означає, що ця людина не досконала володіє іноземною мовою, якою говорить.

Доказом можливості повного подолання акценту є приклади професійних лінгвістів, акторів, перекладачів та розвідників, які опановують іноземні мови на рівні, близькому до носіїв. Такий рівень досягається завдяки інтенсивним фонетичним тренуванням, слуховому аналізу та наслідуванню носіїв мови. Однак для широкого загалу характерною є наявність помітного акценту, обумовленого як фонетичною інтерференцією, так і недостатньою практикою. Не всі люди готові приділяти тренуванням іноземної мови багато часу, тому ми можемо почути акценти в спілкуванні з іноземцями.

В світі багато мовних груп, які за географічною відстанню сильно відрізняються: наприклад, українська та польська мови є схожими, так як Україна і Польща межують одна з одною, але українська мова кардинально відрізняється від японської, так як відстань між країнами колосальна.

В англійській мові відсутній звук [и], притаманний українській, натомість англійський міжзубний звук [θ] є складним для носіїв слов'янських мов. Це призводить до частих заміन: слова think [θɪŋk] і sink [sɪŋk] можуть зливатися у вимові, що викликає комунікативні труднощі - ці слова не дуже відрізняються за вимовою, хоча значення мають різні: думати і тонути відповідно.

Продовжуючи тему фонетики варто сказати, що у деяких мовах є звуки, які вимовляються інакше, або мають видозмінення. Фонетична система арабської мови містить звуки, відсутні в європейських мовах. Наприклад, звук ḥā' (ح), що вимовляється як фрикативний гортанний на видиху, або khā' (خ), подібний до хрипу. Такі звуки можуть бути складними для носіїв індоєвропейських мов. Окрім того, значна варіативність арабських діалектів ускладнює уніфікацію вимови. Варто зазначити, що арабська мова дуже широко, з точки зору географії, використовується в світі, і практично на кожен країну є свій діалект. Тобто в різних країнах, де розмовляють арабською, можуть відрізнятися слова.

Японська мова не має звука [л], і замість нього використовуються варіанти звуку [р], що позначається відповідними складовими знаками хірагани: リ (рі), レ (ре), ル (ру), ロ (ро). Це спричиняє специфічне звучання японського акценту при вивченні європейських мов, зокрема англійської. При вивченні японцями інших мов, звук [л] вони можуть говорити як [р], що буде японським акцентом.

У науковому дискурсі не існує єдиної мови, яка б універсально спрощувала вивчення всіх інших. Однак в межах однієї мовної групи перехід до споріднених мов є значно легшим. Наприклад:

- французька — як основа для опанування романських мов (іспанської, італійської, португальської);
- арабська — як ключ до семітських мов (іврит, амхарська тощо).

Такий підхід дозволяє зменшити кількість фонетичних бар'єрів на шляху до оволодіння новими мовами.

Акцент є наслідком фонетичної інтерференції рідної мови при вивченні іноземної. Основну роль у його формуванні відіграє артикуляційна база, сформована в ранньому дитинстві. Попри складнощі, акцент піддається корекції за допомогою регулярної практики, тренування вимови та фокусування на фонетичних деталях. Ефективне вивчення іноземних мов передбачає також стратегічний вибір мов за мовними групами. Підсумовуючи все вищесказане, варто сказати, що акценти утворюються на основі фонетичних особливостей рідної мови і відсутності їх в іноземних мовах, які людина хоче вивчити. Акценту можна позбутися, але для цього потрібно практикувати вимову слів і стежити за своїм мовленням у комунікації з іноземцями. Мови у світі дуже різноманітні, щоб вивчити усі мови світу потрібно знати по одній мові з різних мовних груп. Тоді у вас не буде проблем з опануванням всіх мов світу.

ДЖЕРЕЛА

1. Есенова Е. Й. (2000). Особливості фонетико-графічної передачі деяких англійських дифтонгів засобами української мови. Доступно: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/8438>
2. Кобирина Г. С. (2017). Джерела дослідження динаміки акцентуації в українських діалектах. *Українська мова*, (1), 55–62. DOI: 10.15407/ukrmova2017.01.055
3. Колоїз Ж. В. (2023). Історична фонетика і граматики української мови. Кривий Ріг: ФОП Маринченко С. В.

4. Стеріополо О. (2012). Українська фонетична система у парадигмі Міжнародної фонетичної асоціації (МФА). *Науковий вісник Ужгородського університету*, (27), 51–58. Доступно: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jsrui/handle/lib/3834>
5. Товстенко В. Р. (2015). Фонетичні особливості мови регіонів Східної України. У *Лінгвокультурний дискурс у парадигмі професійної освіти*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (с. 196–202). Київ: КНЕУ. Доступно: <https://ir.kneu.edu.ua/items/8561059e-99df-4057-b03b-78e66c7ee832>
6. Шевельов Ю. (2002). Історична фонологія української мови. Харків: «АКТА». Доступно: <https://litopys.org.ua/shevelov/shev.htm>